

BAROKOVÁ LITERATÚRA

Pojem „barok”

Slovo „barok” pochádza zo scholastickej filozofie. Týmto slovom sa označovala najkomplikovanejší vyjadrovací spôsob formálnej logiky. V protiklade s humanistickou a renesančnou scholastikou slovo „barok” znamená *neprehľadnosť, nejasnosť, excentrickosť*.

Slovo „barok” sa začalo používať po skončení obdobia, ktoré sa týmto pojmom označuje, t. j. *na konci 18. storočia*. Označovali sa ním také umelecké diela, ktoré nevyhovovali požiadavkám nastupujúceho klasicizmu. Tento smer opäť oživil renesančné formy a antické ideály.

KONFRONTÁCIE:

Umenovedec *Heinrich Wölflin* a jeho prívrženci rozšírili protiklad renesancie a baroka na celé dejiny európskeho umenia. Hovorili, že sa v dejinách umenia striedajú iba tzv. klasicistické a barokové periódy. Podľa nich je stredovek barokovým obdobím, lebo ho charakterizuje zvýšený výskyt citov a vášní.

ÚLOHA:

Priprav referát na tému: *Wölflinovo chápanie baroka na základe jeho diela!* (Nájdeš v maďarskom preklade pod názvom: *Művészettörténeti alapfogalmak* z roku 1969)

Politické, spoločenské a náboženské predpoklady vzniku baroka

Barok je štýl, ktorý má svoje

- politické predpoklady v protireformačnom hnutí,
- spoločenské podmienky v opätovnom zosilnení centralizácie politických síl (v centralizovaní štátnej moci, v zosilnení dvornej kultúry feudálnych pánov),
- náboženské zázemie v oživení a zosilnení náboženského cítenia.

Začiatok protireformačného hnutia – Trentovský koncil

Ideový základ protireformačného hnutia tvorili uznesenia Trentovského koncilu (1545-1563). Na koncile sa rozhodlo o tom, že katolícka cirkev sa nezmieri s protestantmi. V duchu tejto myšlienky prevzali niektoré výdobytky protestantských cirkví (kázanie v materinskej reči, pastorálna činnosť) a zároveň upevnili základy katolíckeho učenia.

ZAPAMÄTAJTE SI:

Severotalianske mesto, v ktorom sa konal koncil katolíckej cirkvi, sa po latinsky volá *Trident*, po taliansky *Trento* a po nemecky *Trient*. V historiografii sa udomácnil latinský názov, no dnes sa používa taliansky názov mesta.

Jezuitský rád

V roku 1540 pápežská bula schválila jezuitský rád. Jeho zakladateľom bol svätý *Ignác z Loyoly*, ktorý vypracoval novú metódu exercície [egzercície] (duchovného cvičenia).

Hlavným cieľom jezuitov bolo, aby prostredníctvom rozumu privedli každého človeka k viere. Preto sa nevenovali iba vyšším spoločenským vrstvám, ale aj nižším.

Prostriedkami ich náboženskej a spoločenskej misie boli:

- politika, v rámci ktorej chceli získať vedúce postavenie, priazeň a podporu panovníkov,
- školy, ktoré zakladali bez ohľadu na to, či išlo o vyššie alebo o nižšie spoločenské vrstvy,
- vedy, ktoré pestovali na veľmi vysokej úrovni,
- umenie, predovšetkým architektúra a literatúra (dráma a nábožensko-polemická spisba).

Jezuitské školstvo

Jezuitský vplyv prelínal celé školstvo i v Uhorsku: od základov až do univerzity. Postupne sa vytvorila sieť gymnázií a kolégií a mnoho škôl najnižšieho stupňa spravovali jezuiti. Jezuitské zásady školskej výučby sú platné dodnes: namiesto mechanického bifľovania a opisovania uprednostňovali metódy, ktoré vychádzali z veku žiakov: pre menších žiakov bola výučba hravá, a obsahoval i pre ostatných telesnú výchovu, spev a výlety.

Pre rozvoj osobnosti a rétorických znalostí väčších žiakov a študentov slúžilo školské divadlo.

KONFRONTÁCIE:

Jezuiti sa dvakrát pokúsili usadiť v Uhorsku. Najprv ich v tomto úsilí podporoval Mikuláš Oláh, ostrihomský arcibiskup. V rokoch 1561-1575 fungoval v Trnave rehoľný dom, ale pre nedostatok uhorských členov ho zatvorili. Až o niekoľko rokov neskôr sa jezuiti usadili v *Kláštore pod Znievom* a v *Šali*. Do Trnavy sa vrátili až v roku 1615, keď sa otvorili brány nového trnavského kolégia, ktoré v roku 1635 povýšil kardinál Peter Pázmaň na univerzitu.

ÚLOHA:

Priprav referát na tému: Dejiny jezuitského rádu v Uhorsku a vplyv jezuitov na rozvoj kultúry a školstva.

Jansenizmus a mysticizmus

V protiklade s pragmatizmom a realizmom jezuitov holandský vedec, *Cornelius Jansen* [kornélius janzen] (1585-1638), hlásal prvenstvo duševného života a mysticizmus. Opieral sa pritom o tradíciu učenia svätého Augustína, podľa ktorého podstatu viery určuje zážitkovosť.

Druhým veľkým mystikom doby bol sliezsky obuvník *Jakob Böhme* [jakob böme], ktorý svoje mystické vízie zaznamenal v diele *Aurora* (1612).

KONFRONTÁCIE:

O rozpore medzi scholastickou tradíciou jezuitov a augustínskou tradíciou jansenistov sa môžeš dočítať vo *Vidieckych listoch* francúzskeho filozofa *Blaisa Pascala* [bléz paskal].

Pietizmus

Názov „pietizmus“ pochádza z talianskeho slova „pius“ (zbožný). Je to hnutie v protestantskej cirkvi v 17. a 18. storočí. Opiera sa o učenia sv. Augustína a mystikov barokového obdobia. Pietisti vystúpili proti dogmatizmu protestantskej ortodoxie. Zdôrazňujú právo na osobné prežívanie náboženstva. Jedným z významných predstaviteľov pietizmu bol *N. L. von Zinzendorf* (vyslovuj: cincendorf), ktorý roku 1724 usadil prenasledovaných „moravských bratov“ na svojom majetku v Sliezsku. Hlavnými témami pietistických literárnych diel sú: utrpenie Krista, prežívanie viery. Charakterizuje ich extáza, rafinovaná analýza duševných danií.

Chápanie vedy v baroku

Barok pokračoval v tradícii exaktného prírodovedného myslenia z obdobia humanizmu a renesancie. Vedecké odbory sa v baroku chápu ako súčasť ľudskej kultúry. **Leonardo da Vinci** a ďalší predstavitelia renesančnej vedy si našli svojich nasledovníkov – síce menej známych, ale početnejších. V človeku baroka je stále prítomná zvedavosť, ktorá má dvojitý charakter:

jednak smeruje k poznávaniu teologických právd, jednak k poznávaniu tuzemských, fyzických a astronomických pravidiel.

Rozličné vedné odbory prešli prudkým vývinom (astronómia, zemepis, fyzika). K tomuto prírodovednému mysleniu sa pripájal mysticizmus a spolu vytvárali ucelený duchovný systém človeka žijúceho v období baroka.

Rozmach prírodných vied v baroku

Barok predstavuje dobu veľkého rozkvetu viacerých vedných odborov, ktoré pokladáme za prírodné. Súčasťou knižníc sa stávajú geografické a hviezdne glóby, mapy, ďalekohľady a mikroskopy, pomôcky na pokusy s elektrickým prúdom, barometre. Veľký záujem o vedecké poznatky sa ukázal i v zbieraní minerálov, konzervovaní exotických zvierat – ich vlastnosti popisovali, znázorňovali v knižných vydaniach. Hlavnými priaznivcami vedy boli šľachtici a niektoré cirkevné rády, predovšetkým jezuiti.

Vysokú hodnotu majú mapy z baroka. Jedným z iniciátorov výučby zemepisu bol **Ján Amos Komenský**, ktorý v roku 1627 v Holandsku vydal mapu Moravy.

Grand tour

Všeobecným zvykom bolo v tomto období, že sa mladí šľachtici vydali na veľké študijné cesty (grand tour [grantur]). Cieľom týchto ciest bolo, aby sa zoznámili i s ďalekými krajinami, národmi. Na týchto študijných cestách si mladí ľudia zbierali rôzne umelecké diela, prírodovedné zvláštnosti, ktoré potom odviezli do svojich rodných krajín. Tak sa vytvorili súkromné zbierky, ktoré značne prispievali k spoznaniu ďalekých krajín.

ÚLOHA:

Priprav referát na tému: Predchodcovia moderných prírodných vied v období baroku.

Cantus Catholici

V roku 1629 sa na trnavskej synode katolíckej cirkvi rozhodlo o tom, že sa v katolíckych kostoloch smú spievať iba piesne preverené cirkevnou vrchnosťou. Tomuto uzneseniu vyhovoval zborník piesní *Cantus Catholici* ako prvý tlačенý katolícky kancionál z roku 1655. Obsahuje *Písne katolícké latinské i slovenské*. Spevník zostavil a vydal jezuita **Benedikt Szöllósi (1609-1656)**.

Szöllósi vo svojom latinskom predhovore ku kancionálu nadšene hovorí o panónskom národe a pripomína jeho cyrilo-metodskú slávu. Kancionál obsahuje 290 piesní, z nich vyše 180 má český, asi 60 latinský a **vyše 40 slovenský pôvod**. Szöllósi prevzal piesne aj z evanjelického kancionálu, známeho pod názvom *Cithara sanctorum*. Nebral pritom ohľad na konfesionálne rozdelenie krajiny. Z obsahového hľadiska spevník je v súlade s učením katolíckej cirkvi. Do popredia sa dostávajú námety, ktoré v evanjelických spevníkoch nie sú zastúpené:

- vianočné piesne, do ktorých sa koncentruje kult malého Ježiša,
- mariánsky kult v piesňach, oslavujúcich radosti a opisujúcich muky Ježišovej matky – Panny Márie,
- žalostné piesne, v ktorých sa opisuje túžba po posmrtnom živote človeka žijúceho v období baroka.

Kancionál sa stal obľúbeným spevníkom. V roku 1700 vyšiel znovu v rozšírenom vydaní.

KONFRONTÁCIE:

K vydaniu slovenskej verzie zborníka *Cantus Catholici* dal podnet Benediktovi Szöllósimu fakt, že v roku 1651 vyšli maďarské katolícke náboženské piesne pod tým istým názvom: *Cantus Catholici*. Maďarský a slovenský zborník je však po obsahovej stránke celkom iný.

MIKULÁŠ OLÁH A PETER PÁZMAŇ

(1493-1568)

(1570-1637)

Od polovice 16. storočia možno badať v katolíckej cirkvi protireformačné tendencie. Hlavným organizátorom týchto úsilí bol ostrihomský arcibiskup *Mikuláš Oláh*. Práve on inicioval premiestnenie uhorského arcibiskupstva do Trnavy a pokúsil sa zvýšiť úroveň katolíckeho školstva.

Jeho nasledovníkom v hodnosti arcibiskupa sa stal *Peter Pázmaň*, ktorý v tejto činnosti pokračoval. Vytvoril sieť inštitúcií, ktoré boli po stránke náboženskej i kultúrnej zamerané proti reformácii.

V roku 1623 založil Pázmaň vo Viedni, v cisárskom meste, seminár na výchovu kňazov rozličných národností Uhorska. Tento seminár nazvali po ňom Pazmaneom.

ZAPAMÄTAJTE SI:

Pazmaneum dodnes funguje. V Pazmaneu študovali takí poprední predstavitelia slovenských literárnych a kultúrnych dejín ako Anton Bernolák, Jozef Ignác Bajza atď.

V roku 1635 dal Pázmaň povýšiť trnavské jezuitské kolégium za univerzitu. Novozaložená trnavská univerzita bola typická jezuitská univerzita. Mala teologickú a artistickú (filozofickú) fakultu, nemala však lekársku a právnickú fakultu.

ZAPAMÄTAJTE SI:

Táto univerzita sa podľa nariadenia Márie Terézie v roku 1777 presťahovala do Budína. To je najstaršia, dodnes fungujúca univerzita v Maďarsku. (Dnes Univerzita Eötvösa Loránda).

Pre potreby univerzity a uhorského katolicizmu založil Peter Pázmaň pri univerzite aj tlačiareň. Trnavská univerzitná tlačiareň dosiahla najväčší rozmach v rokoch 1693-1704, keď bol faktorom *Ján Andrej Hörmann* a prefektom *Martin Szentiványi*, jezuitský vedec a polyhistor. V roku 1773, keď sa v Uhorsku zrušila jezuitská rehoľa, bola univerzitná tlač zhabaná a prešla do štátnej správy.

1. Jezuiti dbali na to, aby sa v pastorácii používali národné jazyky. Jedným z prvých vydaní univerzitnej tlačiarne bolo dielo Verborum in institutione grammatica contentorum in Ungaricum et Sclavonicum translatio.
2. V tom čase sa veľa diel prekladalo z maďarčiny do kultúrnej západoslovenčiny. Jedným z najdôležitejších diel Petra Pázmaňa bol Isteni igazsága vezérlő kalauz (Sprievodca vedúci k Božskej pravde) z roku 1613. Do slovenčiny ho preložili už v roku 1634. Do roku 1777 vyšlo v trnavskej univerzitnej tlačiarni *228 publikácií v slovenskom jazyku*.

Slovenská baroková literatúra

Slovenská baroková literatúra vznikala v časovom úseku 1600-1780. Pre túto etapu slovenskej literatúry je charakteristická:

- oneskorenosť, ktorú badať pri porovnávaní s literatúrami západoeurópskych národov,
- štýlová rôznorodosť, ktorá sa prejavuje v prelínaní renesančnej literatúry s literatúrou rokoka a osvietenstva.

Jej vývinové etapy sú:

- začiatky (1600-1680): *vytvorenie inštitúcií barokovej kultúry,*
- rozkvet (1680-1750): *v tejto etape sa rozvíjala duchovná lyrika, vtedy vznikla väčšina historických piesní atď.*
- zánik (1750-1780): *objavujú sa prvky rokokovej a klasicistickej literatúry.*

Uhorsko ako útočisko protestantov

Aj počas protireformačného hnutia protestanti mali lepšie postavenie v Uhorsku ako v ostatných krajinách Habsburskej ríše. Súviselo to s tým, že Habsburgovci pod tlakom vnútorných nepokojov a tureckého nebezpečenstva sa usilovali udržať svoje postavenie aj za cenu určitých náboženských ústupkov. Početná bola skupina českých utečencov, ktorých nazývame exulantmi. Českí exulanti hrali veľmi dôležitú úlohu pri formovaní slovenského národa a jeho kultúry.

ZAPAMÄTAJTE SI:

V slovenčine, ako aj v češtine sa z významového hľadiska rozlišuje slovo emigrant a exulant. Emigrant je človek, ktorý opustí svoju vlasť na základe vlastného rozhodnutia (napr. kvôli hospodárskym príčinám). Exulant je človek, ktorého násilne donútia, aby opustil svoju vlasť (napr. českí protestanti, ktorí museli opustiť svoju vlasť v roku 1620 po bitke pri Bielej hore).

ÚLOHA:

Priprav referát na tému Ján Amos Komenský ako exulant a jeho pedagogická činnosť v *Uhorsku*.

DANIEL SINAPIUS HORČIČKA

(1640-1688)

Predstaviteľ duchovnej lyriky

Daniel Sinapius Horčička bol evanjelickým kazateľom. Študoval vo Wittenbergu. V roku 1673 na základe rozhodnutia súdu odišiel do vyhnanstva do Poľska. Po návrate z exilu (1683) bol kazateľom v Radvani, kde pôsobil ako kňaz a gymnaziálny inšpektor. V jeho tvorbe môžeme pozorovať zosilnenie slovenského národného povedomia, ktoré sa prejavilo okrem iného aj častejším používaním národného jazyka. V diele *Neo-forum Latino-Slavonicum* (Nový trh latinsko-slovenský) (1670) uverejnil viac ako 500 prísloví a porekadiel z poľských prameňov, upravených pre školské potreby. V latinском úvode *Nového trhu* autor chváli slovanský jazyk.

Daniel Sinapius Horčička bol známym zostavovateľom a autorom evanjelického spevníka *Cithara sanctorum*. Pri jeho vydaní urobil zásadné zmeny. Zaradil doň okrem svojich básní aj preklady z nemeckej poézie.

Okrem toho sa jeho básnický talent prejavil v náboženskej próze *Hortulus animae piae* (1676), respektíve v básňach: *Nad umretou sestrou* a *Smrť*.

Významný je jeho **preklad** Komenského diela **Orbis pictus** (Svet v obrazoch) (1685), ktoré bolo napísané v latinčine, ale prekladateľ v ňom uplatnil i stredoslovenské analógie.

Protiabsburské povstania

Úsilie Habsburgovcov o absolutistickú vládu narážalo na odpor uhorskej šľachty. Uhorská stavovská ústava dávala šľachte veľa právomocí a výsad. K najväčšiemu protiabsburskému povstaniu došlo pod vedením *Františka Rákociho II.*, ktoré vypuklo v roku 1703. V roku 1708 však Habsburgovci armádu Františka Rákociho porazili a v roku 1711 uzavreli *satmársky mier*, čím si udržali uhorskú korunu. K stavovským povstaniam dochádzalo prevažne na území obývanom Slovákmi. Tieto povstania našli svoj ohlas aj v slovenskej literatúre.

Kurucká poézia

Anagramma Slavicum

Anagramma Slavicum je *politická alegória*, ktorú napísal neznámy stúpenec Rákociho a jeho povstania ešte v čase jeho vojenských úspechov okolo roku 1703. Báseň sa našla v rukopise Széchényiho knižnice v Budapešti. Rukopis obsahuje historické a literárne diela o Thökölym, Rákocim, proti jezuitom atď. Rukopis pochádza pravdepodobne zo Šariša.

ZAPAMÄTAJTE SI:

Anagram je pojem z gréckej literatúry. Znamená zmenené poradie istých hlások, ktoré dáva nový zmysel pôvodnému slovu.

*Rak oci jest dostal, pod nebem již lita
a tú hroznú orlici tými slovy vítá:
„Vítej, milá orlice, potupnice rakú,
nemáš k polapení nás takých hustých sakú;
dostal jsem již křídla od lva, od orlice,
nežádám již bydlit v tesných dírách více!”*

Hlavnou alegóriou anagramu je Rákoci. Jeho meno obsahujú prvé dve slová básne: *Rak oci*. Slovo *orlica* znamená pravdepodobne Rakúsko a Habsburgovcov, ktorí majú vo svojom erbe orla s dvoma hlavami. Časť verša *Dostal jsem již krídla* znamená asi pomoc a zbrane, ktoré Rákocimu poskytli Francúzi proti Habsburgovcom. Ak dáme na koniec 5. verša čiarku, druhý výskyt slova *orlice* sa môže vzťahovať na Poľsko, odkiaľ sa Rákoci vrátil z vyhnanstva. Ak čiarku na konci 5. verša vynecháme *od orlice nežádám*, slovo *orlice* môže znova označovať Rakúsko.

ÚLOHA:

Napiš anagramy na mená významných predstaviteľov tohto obdobia (napr. Horčička, Szöllösi, Pázmaň atď.).

Sumovné vypsání války a rebellie Rákóczi Ferencza II.

Sumovné vypsání války je epická skladba neznámeho autora, ktorá vznikla po porážke Rákociho povstania (1711). Neznámy autor mohol byť asi evanjelický farár alebo učiteľ, ktorý v básni opisuje najdôležitejšie udalosti povstania: na začiatku vojenské úspechy kurucov, potom najdôležitejšie momenty reformácie a na konci porážku, satmársky mier a emigráciu vodcov povstania. Z objektívneho, ba až studeného štýlu básne môžeme usúdiť, že neznámy autor mal istý odstup od povstania.

ZAPAMÄTAJTE SI:

Báseň sa zachovala vo viacerých kópiách pôvodného textu. Zatiaľ najstarší známy odpis z druhej polovice 18. storočia sa nachádza v gymnaziálnej knižnici v Sarvaši. Uverejnil ju *Sándor Csanda* v knihe: *A törökellenes és kuruc harcok költészetének magyar-szlovák kapcsolatai* (Maďarsko-slovenské súvislosti poézie protitureckých a kuruckých bojov, Budapešť, 1961).

Ach, oplakávam te, krajina uherská

Báseň *Ach, oplakávam te, krajina uherská* je zaujímavá z toho hľadiska, že sa v nej prejavuje protirákociovský protikurucký postoj. Autor básne nie je známy. Samotná báseň sa zachovala v rukopisnom zborníku mestského archívu v Novej Bani. Zborník obsahuje tri básne s protirákociovskou tematikou, ktoré boli napísané v rozličných jazykoch: v nemčine, latinčine a slovenčine. Slovenská báseň *Ach, oplakávam te...* je prekladom niektorých strof latinskej básne (*Heu, deploranda Pannoniae tellus...*). Z prohabsburského charakteru básne vyplýva, že neznámy autor mohol byť prívržencom katolíckeho kňazstva, ktorý takto prejavoval svoj protireformačný postoj. Podľa neho hlavnou príčinou úpadku krajiny je kacírstvo, teda podvratná činnosť reformátorov cirkvi. Báseň sa končí obratom k Panne Márii ako ochrankyni krajiny, ktorá má zachrániť Uhorsko.

SAMUEL CHALUPKA

(1600-1668)

Samuel Chalupka bol synom evanjelického farára, ktorý po skončení štúdií vo Wittenbergu pôsobil ako kazateľ a farár. Okrem pohrebných kázní je autorom aj niekoľkých básní, ktoré majú charakter modlitby. Počas Rákociho povstania spolu so svojimi veriacimi utiekol do hôr, kde napísal a recitoval svoje lyrické skladby.

Básne z roku 1645 obsahujú smútok a žiaľ nad vypuknutím moru, ktorý pustošil Uhorsko. V básni *Vzdychanie siroty* autor vystupuje ako osirotený, ktorý – nevidiac východisko zo svojho ťažkého položenía – sa chce dostať do neba. Báseň má náznaky modlitby: po tematizovaní svojho ťažkého položenía sa veriaci priamo obráti na Pána s oslovením „Bože muj, mne sirotku neráč opustiť”.

Samuel Chalupka napísal tiež dielo na počesť svojej manželky, ktorú zajali Turci pri prepade Trenčína v októbri 1663 a odvliekli ju až do Sedmohradska. Chalupka musel za ňu zaplatiť veľké výkupné. Dielo *Vandrovka neb putování Samuele Chalupka manželky* sa stratilo.

ÚLOHY:

Namiesto strateného diela napíš a adresuj list odvlčenej manželky svojmu manželovi.

Daj pritom pozor na štylistické znaky baroka!

ONDREJ LUCAE

(1596-1670)

Ondrej Lucae bol evanjelickým farárom a kazateľom. V jeho tvorbe je náboženské cítenie na takej vysokej úrovni, že nemôžeme hovoriť v tejto súvislosti o rojčení. Ďalším charakteristickým znakom jeho poézie je viera v príchod tisícročného Kristovho kráľovstva. Jeho rukopisná zbierka *Modlitby rytmické...* (1669), ktoré sa zachovali v levočskom archíve, obsahuje báseň *V ty poslední časy...* Báseň je barokovou víziou posledného súdu, Kristovho nového príchodu.

ÚLOHY:

1. Prečítaj *knihu Zjavenia Jána* z Novej zmluvy. Zisti, aké motívy zjavení sa nachádzajú aj v básni Ondreja Lucaeho!
2. Hľadaj paralely na tému: posledný súd v dejinách výtvarného umenia.

PETER BENICKÝ

(1603-1664)

Peter Benický je dvojjazyčným básnikom. Pochádzal zo zemianskej rodiny, ktorá sa aktívne zúčastňovala protitureckých bojov. Za účasť v bojoch sa jeho otec stal hlavným kapitánom hradu Vacov. Peter Benický vstúpil do kráľovského vojska. Po smrti rodičov sa vrátil na svoje majetky do Klátovej Novej Vsi a do Lovčíc, kde hospodáril. V roku 1654 sa stal dvorným ceremoniarom ostrihomského primáša Juraja Lippaya v Trnave. Neskoršie

viedol hospodárstvo svojej tety, Márie Thurzovej, po ktorej 1662 zdedil majetok. Príbuzní ho obžalovali z krádeže a sfaľšovania testamentu. Tieto rodinné spory urýchlili jeho smrť.

Peter Benický písal poéziu meditatívneho charakteru básní Jánoša Rimayho. Ako manieristický básnik napodobňoval niektoré témy a formy poézie popredného maďarského básnika renesancie, Bálinta Balassiho. Jeho maďarské básne vyšli posmrtno pod názvom *Magyar Rhytmusok* ešte v roku jeho smrti (1664). Na vydaní jeho veršov mal veľké zásluhy jeho priateľ Štefan Bartók, ostrihomský kanonik. Š. Bartók zbierku redigoval a vydal za peniaze, ktoré Benický zanechal v závete.

Magyar Rhytmusok obsahuje 30 náboženských a 250 náučných básní. Básne s náboženskou tematikou často nadväzujú na modlitby ostrihomského kardinála Petra Pázmaňa, avšak v ďalších básňach sa autor často obracia aj k antickým témam (napr. k Ezopovej téme *nasýteného psa a hladného vlka* v básni *Hogy a szabadságnak méltósága mindeneknél kívánatos* a pod.).

Slovenské verše z roku 1652 ostali v rukopise až do roku 1873. Slovenských básní je menej ako maďarských, ale počet slovenských veršov je o 350 viacej. Zbierka obsahuje 217 strof náučných básní a úvah. V maďarských, ako aj v slovenských básňach prevažuje tematika povahových vlastností ľudí, bohatstva i chudoby, mieru a vojny, vzťahu človeka k iným ľuďom, k Bohu atď. Pri skladaní básní Benický často využíval ľudovú slovesnosť – porekadlá a príslovia. *Slovenské verše* sú písané *západoslovenským nárečím*, ktoré obsahujú veľa českých jazykových prvkov.

V jeho tvorbe pomer maďarských a slovenských básní je vyrovnaný. Nemôžeme hovoriť o priamom, doslovnom preklade z jedného jazyka do druhého ani v prípade tematickej zhody maďarského a slovenského verša: básnický subjekt vyjadruje svoje city v maďarskom ako aj v slovenskom jazyku autonómnym spôsobom.

ÚLOHA:

Prprav referát na tému:

Bilingvistickí tvorcovia (literáti) v slovensko-maďarských reláciách.

ALEBO: *Dvojazyčnosť v dejinách európskych literátov!*